

نقش دولت به مثابه

یک تسهیلگر و

هدایتگر بخش

دولتی و عمومی

دید شده که

انجام وظیفه آن

در این زمینه نه

بر مبنای تأمین

مستقیم همه

نیازها و تصدی

تمام امور توسط

بخش دولتی بلکه

از طریق فرایند

تسهیل جریان امور

و مشارکت فراگیر

صورت می‌گیرد

مروری بر جایگاه مشارکت مردم
در اسناد و قوانین مرتبط با حاشیه شهر

از دفاتر نوسازی تا صندوق های محلی

یادداشت
سمیه زمانی

اسناد مرتبط با حاشیه‌نشینی شامل سند «توانمندسازی و ساماندهی سکونتگاه‌های غیررسمی» هیئت وزیران در جلسه ۱۳۸۲/۱۱/۱۹، سند ملی راهبردی احیاء، بهسازی و نوسازی و توانمندسازی بافت‌های فرسوده و ناکارآمد شهری هیئت وزیران در جلسه ۱۳۹۳/۶/۱۶ و در مجموعه قوانین و مقررات مربوط به سکونتگاه‌های غیررسمی و بافت‌های فرسوده شهری است. البته دو مورد نخست از جمله اسناد بالادستی موجود در این باره هستند و قوانین دیگری نیز به عنوان اسناد پشتیبان موجود محسوب می‌شوند.

نخستین سند از ۵ بخش مقدمه، وضع موجود و گرایش‌ها، اهداف کلان، اصول هادی و راهبردها و سیاست‌های اصلی تشکیل شده است. دومین سند به پیشنهاد وزارتخانه راه و شهرسازی کشور، سازمان میراث فرهنگی صنایع دستی و شورای عالی استانها و به استناد ماده ۱۶ قانون حمایت از احیاء بهسازی و نوسازی بافت فرسوده و ناکارآمد شهری مصوب ۱۳۸۹، تصویب شد. این سند مرجع تعاریف مشترک، اهداف و اصول، راهبردها و سیاست‌های دولت جمهوری اسلامی ایران حول بهسازی و نوسازی شهری و ساماندهی سکونتگاه‌های غیررسمی و توانمندسازی است. این سند به جز تعاریف شامل ۶ بخش طرح مسأله، چشم‌انداز، اهداف کلان، اصول هادی، راهبردها و سیاستها است. سند پشتیبان آن نیز قانون حمایت از احیاء، بهسازی و نوسازی بافت‌های فرسوده و ناکارآمد شهری است.

با رجوع به این اسناد می‌توان زمینه و بستر فراهم شده قانونی و حقوقی برای مشارکت سیاسی و اجتماعی مردم را دریافت، در زیر به ترتیب زمانی اسناد فوق مورد بررسی قرار می‌گیرند.

ایجاد شورای محلات

در بند ۷ تصویب‌نامه سند «توانمندسازی و ساماندهی سکونتگاه‌های غیررسمی» به صورت مستقیم به مشارکت مردمی در جهت توانمندسازی اسکانهای غیررسمی اشاره شده است، در این سند در راستای آنچه تقویت مشارکت و ایفای نقش فعال ساکنان محلات غیررسمی «خوانده شده»، انتخاب تعدادی از افراد مناسب و فعال (بین ۵ تا ۷ نفر) با مطالعه و شناسایی محلی مورد تأکید قرار گرفته تا در اجرای طرح ساماندهی اسکان غیررسمی هر محدوده با روشی که ستاد استانی تعیین می‌کند، همکاری و مشارکت نمایند. ۱۰ همچنین در بند ۸ همین سند نیز در اجرای طرح‌های تهیه شده به مشارکت مالی ساکنان اشاره می‌شود.

نقش تسهیلگر دولت

در دومین اصل هادی، نقش دولت به مثابه یک تسهیلگر و هدایتگر بخش دولتی و عمومی دیده شده است که انجام وظیفه آن در این زمینه نه بر مبنای تأمین مستقیم همه نیازها و تصدی تمام امور توسط بخش دولتی - عمومی بلکه از طریق فرایند تسهیل جریان امور و مشارکت فراگیر و توانمندسازی اجتماعات هدف در برآوردن نیازهایشان صورت می‌گیرد، نقش بخش دولتی - عمومی در کنار بخش خصوصی تعریف شده که البته به لحاظ سطح و نقش راهبری آن در اولویت قرار دارد.

به رسمیت شناختن مراجع مردمی

حضور و مشارکت مردمی نه تنها در اصول قید شده بلکه در بخش راهبردها و سیاست‌های اصلی این تصویب‌نامه مورد توجه قرار گرفته و ذیل بند «الف-۳» به حمایت از تشکیل نهاد منتخب مردمی در این سکونتگاه‌ها و به رسمیت شناختن آن مرجع اصلی در تمامی مذاکرات و سازمان‌دهی اقدامات جمعی به منظور ظرفیت‌سازی محلی و تقویت سرمایه اجتماعی اشاره شده است. این امر در صورت اجرا موجب می‌شود تا مردم منطقه هدف در سطح تصمیم‌گیری نیز دخیل باشند و بنابراین با متولیان امر هم‌ذات‌پنداری نمایند.

در بند چهارم راهبردها و سیاستها نیز استقرار نظام نهادی چندوجهی و چند عملکردی در سطح شهرهای مواجه با اسکان غیررسمی، را متشکل از سه زیر نظام دانسته شده که یکی از این سه، نهاد منتخب مردمی سکونتگاه‌هاست که